

באיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 196 | שנה ד' | פרשת כי תשא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

כתותי מיכתת שיעוריה בשקלים

זה יתנו כל העובר על הפקדים מחצית השקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' (כי תשא ל, יג)
עיי' ברמב"ם פ"ג מהל' שקלים דכ' הנותן מחצית השקל משל עיר הנדחת לא עשה כלום. ומדברי הכ"מ משמע דטעמיה משום דהוי אסוה"נ.
וצ"ע לפמ"ש הר"ן נדרים (מ"ז ד"ה והוי יודע) דאסוה"נ הם בכלל נכסיו רק שאינו רשאי להנות מהם, וא"כ למה לא עשה כלום והא הוי שלו, ואי משום אסוה"נ שיש בהם הא מצוות לאו להנות ניתנו, יע' מש"כ האחרונים להאריך בזה אי אסוה"נ הוי שלו ואם שייך להקנות אסוה"נ.
ותי' חדתב"נ הגר"ז ברלין שליט"א: דהנה כבר תמה הכ"מ למה כתב הרמב"ם דווקא עיר הנדחת ולא כתב כל אסוה"נ?

ואפש"ל דטעמא דהרמב"ם דבעיה"נ לא עשה כלום הוא מדין כתותי מכתת שיעוריה. דמבואר ברמב"ם פ"א משקלים הל' א' דצריך ליתנה בפעם אחת ולא בפעמים רבות והיינו דצריך נתינה אחת שלמה של מחצית השקל, ולכן אם נאמר בזה כתותי מכתת שיעוריה אין השיעור מצטרף ולא מדין אסוה"נ הוא דלא יצא.

וראה באמבואה דספרי בהשמטות בסוף הספר, ועיי' בקרית ספר דכ' וז"ל היה של עיר הנדחת לא עשה כלום מפני שאסור בהנאה וטעון שריפה כדכתיב ואת כל שללה תקבין אל תוך רחובה וגו' הרי דנקט דטעמא משום דאסור בהנאה, והוסיף דטעון שריפה וכמש"כ דהוי מדין כתותי מכתת שיעוריה ודו"ק.

ורבנו שליט"א הקשה ע"ז דצ"ע לומר כן, דאם היה דין ליתן מטבע אחת של מחצית השקל אה"נ שהיה שייך לומר כתותי מכתת שיעוריה, אבל אם אפשר ליתן גם הרבה מטבעות קטנים שיהיה בערך של מחצית השקל, מה שייך בזה כתותי מכתת שיעוריה. (פרורים משולחן גבוה ח"ג עמ' קז)

קידוש ידים ורגלים בבית אחת

בגמ' ביומא לז, א איתא בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שלא היה לו אלא שנים. ומזה הוכיח מו"ר מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א שלכתחילה בעי שכולם יקדשו כאחד ולכן שיבחהו חכמים על זה. אך תמה אמאי איצטריך כן והרי לא עבדו כאחד אלא בז"ז? (מנחת בנימין עמ' תתקע, ועי' ש מה שתי' בזה).

דרך התוכחה בזמן הזה

ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. (כי תשא לז, יא)
מרן הגר"ח"ק סיפר ששמע לפני שנים רבות מהרב ריף זל"ה על הפסוק בפרשת כי תשא "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", דלכא' מה נכנס פסוק זה בפרשת חטא המרגלים? אלא ללמדנו שאף **שיהושע היה תלמידו של משה רבינו לא עשה מחאות והפגנות, אלא ישב ולמד! ללמדנו שתפקידם של הת"ח לשבת וללמוד, ולא לעשות מחאות.**

ואמר רבנו שהוא ודאי צודק! והוסיף דהנה בגמ' בערכין טז ב' תניא א"ר טרפון (תמיהינ) אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך אמר לו טול קורה מבין עיניך, וכתב רש"י ד"ה קיסם. כלומר עון קטן שבידך זה יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך הלכך אין יכולין להוכיח שכולן חוטאים.

והעיר רבנו איך יתכן שבדור של תנאים אין מי שיוכיח וכולן חוטאים? [אלא דוכי בדור של התנאים כולם היו תנאים, היו מאה תנאים או אלף תנאים].

ואפשר לפרש דאין דרך התלמידי חכמים להוכיח, התלמידי חכמים יושבים ולומדים [וכגון מרן הגר"ח"ק שליט"א וכי הוא מוכיח? הוא יושב ולומד] התוכחה שייכת לאלה ששייכים ועוסקים בענין הזה. (צדיק כתמר יפרח)

יותר צער

ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים. (כי תשא לד, כח)
ויש להבין אמאי באמת משה לא אכל? שיאכל בלי שיהנה מהאוכל [הרי במעשה עם הדיבוק שפחד מאד מהגר"א ושאלו אותו הרי הגר"א לא מסתגף? וענה: שמפחד מאכילה של הגר"א שכולו לש"ש]. וי"ל ע"פ מה שמצינו בחז"ל (מדרש רבה וזאת הברכה יו, י) אמר משה לפני הקב"ה: רבש"ע גלוי וידוע לפניך יגיעי וצערי שנצטערת וכו' הרי דנחשב הדבר לצער, א"כ משה רבינו רצה בדוקא שהדבר יעשה ע"י צער ולכן לא אכל ולא שתה, כדי שיהי יותר בצער.

משה מעלה חשש חילול ה', ועדיין הוא נזקק לתפילה

"למה יאמרו מצרים לאמר". משה לא אמר שלא חטאו, אלא שעל ידי שיענשו יהא חילול ה'. ולמה צריך לבקש על זה, הרי זהו מובן שצריך לקיים את עם-ישראל, כי לולי זה יהא חילול ה'? בכל זאת רואים שבלא תפילת משה, עצם הדבר שייצא חילול ה', לא היה מועיל.

ואדברה, התביעה גוברת, כי בגללם ייצא חילול ה' גם בעונשם. ומשה הוזקק להתפלל מ' יום רצופין ועוד מ' יום נוספים ובלא אכילה ושתייה, עד שביה"כ א"ל ה' סלחתי כדברך. ולמה נזקק לכל זה, הרי כבר התפלל שלא ייצא חילול ה' בעונשם?

משה לא הסתפק בהבטחה, כי חשש לחילול ה' וגם הוא לא יאה ראוי להבטחה

ואף שהבטיחו ה' שייצא ממנו גוי גדול, התפלל שלא יאה חילול ה' כשיהרוג את עמו שנקשר עמו במתן-תורה. ועוד, שמפרש רש"י להלן י"ג אמר משה לה', ומה כסא של ג' רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, ק"ו לכסא של רגל אחד.

כל החששות לחילול ה' לא הועילו, אבל התפילה עם כאב לחילול ה' הועילה וכל זה לא הועיל. והיו נענשים. ואף החילול ה' שבא בענישתם, נזקף לחובתם. אבל משה רבנו הצליח בתפילתו, כי כאב לו החילול-ה', ולולי זה היו נענשים. כי לא די במה שאכפת לה' חילול שמו, אלא צריך "כאב" למישהו בכל לבו **על חילול ה'**, ועי"ז זכה שיסלח ה'.

כולם שבו והצטערו, אבל כאב בחילול ה' היה למשה ועל כן הועילה התפילה ואף שכולם עשו בודאי תשובה, ועובדי העגל מתו (בכמה סוגי מיתות לכמה סוגי עבירות, רש"י להלן כ). והנותרים היו מאלו שלא חטאו ממש, אלא רק היה להם שייכות לחטא, וישראל ערבין זה לזה. אמנם אפילו לקצתם אלו, לא הספיק התשובה והצער כל זמן שלא כאב להם חילול ה' - חוץ מעצם העבירה - רק משה רבנו הרגיש כאב במידה גדולה מאד, ועל כך פעל בתפילתו שהיתה בעמל רב.

כלל הלויים

ויאספו אליו כל בני לוי. פרש"י, מכאן שכל השבט כשר. באמת זה פלא שבדרך כלל יש כמה סוגים, ואיך זה בשבט הלוי היו כולם כשרים? וצ"ל, שהיו מובדלים בכל עניניהם משאר השבטים.

ועדיין זה חידוש, שהרי רש"י להלן כ"ז מפרש מש"כ: והרגו איש את אחיו, הכוונה לאחיו מאמו והוא ישראל. וא"כ יתכן שישראל זה שגדל שחטא גדל בבית אחד עם אחיו הלויים בביתו של לוי, והוא חטא בעגל, ואחיו השייכים לשבט לוי לא חטאו.

לעילוי נשמת מרן הגאון רבי שלמה זלמן בן רבי חיים יהודה ליב זצוק"ל
נלב"ע כ' אדר תשנ"ה

ענין בפרשה עולי רוסיה

הנה בהפטר (פר' פרה) כתיב ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם: וזריתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ובדור האחרון זכינו לראות בנבואה זו אצל עולי רוסיה, שעשרות שנים ישרון להגה"צ ר' יצחק זילבר זצ"ל, ועוד ארגונים לקידום יהודי רוסיה שרבו שליט"א עומד ומסייע להם בכל עת וכל שעה ברוח ובגשם [ואם היינו מביאים את כל הענינים היינו צריכים לקונטרס גדול ונביא כאן רק כמה ענינים].

אתם צריכים להשלים

באלול תשנ"ד אירגנה עיריית בני ברק כינוס לעולים מרוסיה, והגיע רבנו למסור שיחה בפניהם ואמר להם בתו"ד: באתם מארצות בהן נרדפתם, באתם ממקומות בהם לא ניתן לכם לשמור תורה ומצוות, ועכשיו זיכה אתכם הקב"ה לבא לארץ הקודש, ארץ שניתן בה לקיים תורה ומצוות.

כאן בארץ ישראל חייבים אתם להתחזק בתורה ויר"ש ולהספיק ללמוד עבור כל השנים שלא נתנו לכם ללמוד.

הקמת ישיבות ברוסיה

בס"ד. אל מע"כ... כאשר שמועה שמענו כי אנשי חיל יקרים העמידו בארץ רוסיה, ארץ חושך וצלמות, ארץ אשר אין ישיבות קדושות ומוסדות תורה.

ובחמלת ד' עולה ומפציע משם אור זורח למרחקים, כאשר כבר יצאו משם מאות תלמידי חכמים חשובים.

והנה עכשיו ראו לנכון, אנשים יקרים בעלי לב ונפש, אשר ידם רב להם בהקמת עולה של תורה במקומות רבים, לייסד בעיר מוסקווא "קהילה קדושה" אשר על אדני התורה והמסורה הצרופה יסודה. ובמרכזה יתנוסס שם לתפארה "כולל אברכים" ומשם תצא תורה.

יתן ה' ואור התורה יורח ממקום חשוב זה עד כי ישוב וירחם עלינו, בשוב ה' את שיבת ציון.

ואל העוסקים בהקמת בנין חשוב זה, יאמר חזקו ואמצו והרבו פעלים לתורה, ותזכו לסייעתא דשמיא כל א' לו ולמשפחתו בברכת ברוך אשר יקים וכו'.

לעזרת יהודי רוסיה

בס"ד. בחמלת ד', עת אשר קרא דרור לאחינו בני-ישראל אשר במדינת רוסלאנד וגליליתיה מתחת עול דיכוי הנפש והגוף, מלפני כעשר שנים, קווה קיונו שיחזרו אלינו אחינו האובדים באונס אל חיק אומתנו ואמונתנו.

אך נכזבה תוחלתנו ובמשך השנים נשכחו ואין איש שם על לב את המון רבבות נשמות טהורות, אשר באונס גמור הועברו על הדת, אשר בדממה משועויות ומצפות לגואל ועוזר. אכן ידענו נאמנה אשר אנשי חיל גיבורי כח פעלו ועשו ליסד במקומות ההמה, דוקא, מוסדות חינוך וישיבות טהורות על טהרת הקודש ובאמת אלו רואים ברכה מרובה במעשיהם והצליחו לבנות מאות בני תורה ומשפחות אשר בהם ישראל יתפאר. ועל דרך זה יש אפשרות לעשות כהנה וכהנה למען עמנו ותורתנו, ומזה יש תקוה לבנות עם הזמן, את הנהרסות לראות קהילות קדושות חוזרות ונבנות.

לכן חוב גמור על כל אחד לטכס עיצה להציל את האנשים אשר מאונס נטמעו ונאבדו מהם כל זיק תורה ויראת שמים, ומקוים שכאשר יתאספו אנשי אמנה אשר מאז דאגת כלל ישראל בראש מאוים ועומדים גיבורים לכל מצות הכלל, ישתדלו לעזור להם בכל האפשרות העומדת לרשותנו, בין בכסף ובין לשלוח לשם משפיעים רוחניים להצילים ולהחזירם אל היהדות הנאמנה ובזכות זה נושע כולנו תשועת עולמים. ר"ח מרחשוון תשנ"ט. וע"ז באנו על החתום אהרן יהודה ליב שטינמן

הישיבה הקדושה תורת חיים

הנה רבות בשנים שרבונו שליט"א עומד בנשיאות הישיבה הקדושה תורת חיים במוסקבה וכל עניני הישיבה מתנהגים על פיו, והרבה טורח למענם ומידי שנה היו עושים שמחת בית השואבה בסוכת ישיבת גאון יעקב ורבנו היה מגיע לדבר בפניהם, ונביא כאן מכתב רבנו שליט"א לאחב"י די בכל אתר ואתר

הנה בשנת תש"ן כשהשתנה מצב המדינה הרוסית יזם הגאון הגדול ר' משה הלוי סולוביצקי זצ"ל לפתוח ישיבה גדולה עם מטרה קדושה, להפיץ תורה במדינה שהיתה שוממה כל כך הרבה שנים מתורת הש"ת ומיראתו, ובס"ד במשך השנים כבר יצאו מתוכה מאות בני תורה, חלק מהם ממשיכים בישיבות חשובות בארץ ישראל וחלק בארצות הברית.

יש מהם שכבר בנו בתים הבנויים לתפארת, ובמשך השנים אשר הגאון הנ"ל חי, אז כל דבר בין ברוחניות ובין בגשמיות נעשה על ידו, אמנם אחרי שלדאבוננו שבק חי לכל חי עול החזקת הישיבה נפל על כתפי האנשים החשובים בציריך וכן באנטוורפן, ובזמן האחרון אחרי שהיוקר גדול מאוד במדינה ואין לאל ידם להשיג ההוצאות הנדרשות

לקיום הישיבה, ויש ח"ו חשש מאד שלא יצטרכו חלילה לסגור מקום תורה המפואר אשר מתרבה מספר התלמידים כסדר, לזאת באנו בבקשה מאוד לכל בני ישראל מוקירי ואוהבי תורה לתת יד לעזור לתמוך בהישיבה וזכות זה יעזור לכל א' שיתברך בכל טוב סלה כמו שנאמר ותומכיה מאושר. ו' ערש"ק וירא י"ז מרחשוון תשנ"ט לפ"ק

בס"ד טבת תשס"ג. כעת נשתנו הרבה דברים א[הוכרחו לקנות בנין כי לא הי' להם אפשרות לשכור דירה, והאנשים אשר עזרו חלק מהם כבר אינם יכולים לתמוך.

והנה הרב יצחק רוזנגרטן בנו של ר' זאב שהי' מהעוסקים מאד לעזרת הישיבה נוסע למצוא תמיכה מהאנשים תומכי תורה ורוצים להציל יהודים אשר נשארו שם ויש לקרבם ליהדות ולתורה.

וכבר כתבנו שיש מאות שזכו להתקרב ולבנות בתים כבית יהודי ולגדל בנים ובנות לישראל סבא, ונא לתמוך בהישיבה הנ"ל וכל התומכים יקוים עליהם דברי הפסוק ותומכיה מאשר.

כינוס תולדות ישורון חנוכה - תשס"ג

רבנו העריך עד מאוד את הגאון ר' יצחק זילבר זצ"ל בגדלותו הנשגבה (ראה כאיל תערוג דברים תשע"ו) ובמה שהקים את הארגון תולדות ישורון, ורבנו טרח כמה פעמים (תשס"ג - תשס"ד) לדבר בימי חנוכה

התקבץ כאן ציבור גדול שרובם באו ממדינה כזאת שכל כך הרבה שנים היו רחוקים מיהדות ומתורה והיו תחת ממשלה שרצתה להכרית כל שם של יהדות, שם של דת ובעצם היתה נגד כל הדתות, אבל בעיקר סבלו מזה היהודים וזה הי' נס גדול שאחרי זה חזרו בנים להקדוש ברוך הוא אחרי שהיו כ"כ רחוקים וכל גזירות רעות היו עליהם באופן ממש נורא.

כל אחד שלימד תורה, לימד תינוקות של בית רבן או שעשו ישיבות וכל מי שעשה משהו של יהדות הי' עליו גזירות עם עונשים נוראים כמו עשר שנים גלות לסיביר ועוד כאלה דברים נורא ואיום, ובאמת הצליחו לדאבוננו להחטיא את החלק הכי גדול של הכלל ישראל שהיה שם, ואלה נשארו שם וזהו נס גדול שנשאר עדיין שארית הפליטה שחזרו ורוצים שוב לחזור ליהדות לחזור שוב לתורה לחזור שוב לרבוננו של עולם לאבינו שבשמים זה נס גדול. - וכאן האריך בענין חנוכה.

וסיים רבנו: אותו הדבר צריך לומר לאנשים שבאו ממקום כזה, שכמו שבין היוונים רצו לעקור את הדת שם ג"כ רצו לעקור את הדת ולדאבוננו חלק גדול באמת הכריחו, ורוב כלל ישראל שם נשארו בלי דת בלי תורה בלי יראת שמים ואין להם שום זיק של יהדות וברוך השם אלה שניצולו כמה הם צריכים להודות ולהלל שירגישו את האושר שיש להם, שברוך השם הצליחו לחזור לאביהם שבשמים וזהו האושר הכי גדול וזה ילוה אתכם תמיד.

תחשבו את זה שאתם אנשים מאושרים" באושר הכי גדול ששבתם אל אבינו שבשמים ותוכלו לקיים את המצות ותקיימו באמת את המצות.

תלמדו את התורה תלמדו את הילדים שלכם שיהיו יהודים טובים שיגדלו בתורה ויראת שמים אז יהיו מאושרים, והקב"ה יעזור באמת שכל כלל ישראל יושע בקרוב ויוכלו באמת להגיד הלל בבהמ"ק בזמן שהקב"ה ישיב לנו את הבהמ"ק ונזכה לעבוד שם את הקב"ה באהבה וביראה, וזה יהי' התכלית האמתי שהקב"ה יעשה לנו הקב"ה יזכנו שנזכה בקרוב לגאולה האמתית במהרה בימינו אמן.

מוסדות שובו

בעת שהגיעו עולי רוסיה והוצרכו להקים עבורם מוסדות, ונסע רבנו שליט"א יחד עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א להקים קרן נתיבות משה' ועי"ז נבנה הרבה בתי ספר.

ומלבד זאת סיפר הרב חיים מיכאל גוטרמן מנכ"ל שובו שהגר"א פאם זצ"ל שתחילה יש לתת תשובה לכמויות העצומות של העולים ולקבוע: הלנו הם אם לצרינו כלשונו, אך בחלוף ימי ההתבססות חייבים להעמיק את הפעילות, ולהתמקד גם ביחידים ובאיכות, בתוך המספרים הגדולים צריך לשים לב לאלה שמסוגלים לצאת בני תורה אמיתיים.

בהתאם לרוח זו בהחלטה משותפת של הגר"א פאם זצ"ל ולהבלחט"א רבנו שליט"א פתחנו ישיבה גדולה וכולל למצוינים המונה קרוב לחמישים בחורים ועשרים אברכים.

מן הראוי לציין שאין למדים הלכות מפי מעשה, וע"כ אין לסמוך על הדברים למעשה בשום אופן, והכל נכתב בדרך מו"מ בלבד.

שאינ כל עונשי גיהנם כדאי אצל השכר המזומן על מ"ע לעוה"ב עכ"ד, וא"כ על הצד שלא קרא כדאי לקרוא ק"ש ולא יפסיד המצוה, וגם אם באמת כבר קרא מ"מ אינו נחשב להפסק במה שחוזר וקורא הפוסקים דק"ש.

הפסק בין אמת לויציב | בשו"ע סימן ס"ו סעיף ה' כתב: אבל בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק שלא להפסיק בין ה' לאמת, אלא יאמר אני ה' א' אמת וכו' לכאורה מי שלא כיון באומרו אני ה' א' על זכירת יצי"מ אפי' לאחר שאמר אמת יכול עכשיו לחזור על הפוסק אני ה' וגו', דכל זמן שלא התחיל לומר ויציב עדיין לא נקרא שהתחיל הברכה.

ריח רע | האם ריח רע של גרבים אוסר לומר דברי קדושה? והנה בשו"ע (סי' ע"ט ס"ד) כתוב: צואת שאר בהמה חיה ועוף אין איסור לומר דברי קדושה כנגדם, ואם יש בהם ריח רע דינם כצואת אדם. וכתב המשנ"ב (סי' ק"ג): ריח רע, היינו כל שדרך בני אדם להצטער מאותו הריח. וכתב החי' אדם דבר שטבעו ריח רע כגון אטרן וכדומה מותר, ולא נקרא צואה אלא מה שנסרח מחמת עפוש, ע"כ. ומבואר שדבר מקולקל ומוסרח אם יש ממנו ריח רע שדרך בני אדם להצטער ממנו דינו כצואה, וגדר של "דרך בני אדם להצטער ממנו" כתב המשנ"ב (סי' פ"ז סק"ג) דהיינו שאנשים קצים בו.

ולפי זה הדבר ברור שמעט ריח רע של זיעה אף שהרבה בני אדם קפדי אנפשייהו לבל יהא מהם אפי' שמץ של ריח זיעה, ונותנים משחאות ותכשירים שונים לבל ישלוט בהם ריח זיעה, מ"מ אינו מצב של "קץ בה", שאינו מסוגל לסבול, אבל במצב שאכן הריח רע הוא גדול מאד שכולם קצים בזה, לכא' נידון כצואה שאסור לומר שם דברי קדושה, וכן שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, והסכים לזה הגר"ח קנייבסקי שליט"א. (הל' ק"ש להרה"ג ר"כ שליט"א)

שכח היכן אוזח | מבואר בשו"ע (סי' סד) אדם שאומר "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", ומסופק אם אוזח בוכתבתם שבפרשה ראשונה או בוכתבתם שבפרשה שניה, צריך לחזור לוכתבתם שבפרשה ראשונה ולהמשיך מכאן ואילך כסדר.

ובמה דברים אמורים, כשעדיין לא התחיל "למען ירבו", אבל אם כבר התחיל למען ירבו ואח"כ נסתפק לו שמא מיד אחר "ובשעריך" של פרשה ראשונה אמר למען ירבו, אינו חוזר דמסתמא אמר למען ירבו כפי רגילותו אחר פרשה שניה. ואמר רבנו שליט"א דאף שבודאי כן הלכה, אבל בימינו הדבר מוכח במציאות דיש טועים ומיד אחר ובשעריך קמא מתחילין למען ירבו, וא"כ ודאי דאם רוצה לחזור לראש פרשה שניה רשאי. ועוד דהרי אם אדם זה שפתח בלמען ירבו יבוא לעולם האמת ויתברר לו שלא אמר פרשה שניה ודאי שלא יקבל שכר כאילו קרא ק"ש, ואף דעונש נמי לא יקבל שעשה כפי הדין, מ"מ אין לו שכר ק"ש, וא"כ לכא' ודאי כדאי מאד לחזור פרשה שניה, וחשש הפסק לית בזה (הל' ק"ש להרה"ג ר"כ שליט"א)

מצות חינוך בק"ש | שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א וכן מהגר"ח קנייבסקי: הנה בעיקר מצות חינוך בק"ש וברכותיה ותפילה, צריך לדעת דאין האב מחוייב לעמוד על בנו ולהשגיח עליו שיאמר כל תיבה ותיבה בדקדוק, אלא יחנכו כפי דרכו שידע שצריך לקיים המצוה, ואז כשיגדל יוכל לעשות המצוה בדקדוק כפי הדין, ועיין היטב במשנ"ב סי' צ"ח סק"ג. (הל' ק"ש להרה"ג ר"כ שליט"א)

לומר ק"ש - בגדים לא צנועים | הנה לגבי בגדים לא צנועים שאין מתגלה הבשר, רק שע"י הבגדים הללו האשה אינה צנועה, צ"ע אי חשיב ערוה או לא. ובפוסקים משמע דהוי ערוה. וכמדו' ששמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א שנסתפק בזה, דאפשר דכיון שמעוררין הרהור ע"י גופה יש להחשיבו כנגד ערוה, וצ"ע לדינא, ובאגרות משה אבהע"ז ח"ד סי' ק' [ו] נראה שאוסר, שו"ר שכ"כ להדיא בספר דעת תורה למהרש"ם כאן. (הל' ק"ש להרה"ג ר"כ שליט"א)

ידידי במקום שאינו נקי | מעשה באדם חולה מאד רח"ל, ומפני מחלתו לא יכל לנקות עצמו כדן, והורה לו הגרא"ל שטיינמן שליט"א שיכול לומר ידידי גם במצבו הוא, דוידוי אינו דברי קדושה. (הל' ק"ש להרה"ג ר"כ שליט"א) א"ה ועיין הליכות שלמה מועדים א' עמוד נ"ח.

מגדלים חזירים | שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א, במקומות שמגדלים החזירים בנקיות (כפי שמצוי היום), יל"ע אם דינו כגרף של רעי. דכפה"נ דאפשר דרבנן לא פלוג בתקנתם. [וראה בפוסקים סימן ע"ז ובחיי אדם כלל ג']

אינו מצטרף למנין | אמר רבנו שמשין משמיה דהחזו"א שאמר דאדם זה שלא קינח עצמו כראוי אינו יכול להצטרף למנין, שהרי ברכותיו המה לבטלה.

עוסק במצוה | ביד אליהו לר' אליהו רגולר סוף סימן ט' תמה על הפוסקים המחייבים להשיב קדיש וקדושה בתוך ק"ש (עי' שו"ע סימן ס"ו) הלא הוא עוסק במצוה? והטור שם מביא שיש מהראשונים שפסקו דמטעם שעוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשביל שבח אחר?

ואולי י"ל דכיון שהכל ענין אחד של שבח להקב"ה משו"ה צריך להפסיק דשבח דברים עדיפא. ועי' ספר חסידים אות תת"ז אחד ה' בביהכ"נ לאחר שכבר אמרו קדוש וכו' אמרו לו הקשת נראה בענן, יצא מב"ה וביקר על הקשת אמרו לו העוסק במצוה פטור מן המצוה ואתה עוסק במצוה לענות אמן אחר כל ברכה שאומר שליח ציבור? אמר זאת הברכה עדיפה מפני שעוברת, וכן כשהיו עונין איש"ר מברך בחצר ביהכ"נ ה' הולך לשם למלאות עשרה עמהם. (ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' קס"א, וע"ע בס' מרפסין איגרא עמ' ל"ג)

לקחת עמו טו"ת לדרך | כשנסע רבנו לצרפת לי"ב שעות, הורה רבינו לכל המתלווים עמו לקחת עמהם טלית ותפילין, על אף שהיה מדובר רק על מסע של יום אחד ולחזור בלילה הביתה [וכמבואר במשנה ברורה סימן ק"י סק"ב] אמנם השאיר את הטלית ותפילין במטוס הפרטי, כאשר היה בדעה לחזור לאחר כמה שעות. ואמר רבנו: שמעתי על החזון איש, שאף כאשר ה' נוסע לתל אביב, ה' לוקח עמו את הטלית והתפילין [א"ה]. ועי' מה שהביא מרן הגר"ח בסוף ספר טעמא דקרא]. **יתגדל ויתקדש שמה רבא** | יל"ע אם מי שלא שמע את התיבות יתגדל ויתקדש שמה רבא שמה רבא מהש"ץ יכול לענות אמן.

פותח את ירך | בשו"ע סימן נ"א סעיף ז' כתב צריך לכיון בפסוק פותח את ירך ואם לא כיון צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת, ועי' משנה ברורה ס"ק ט"ז שצ"ל מהפסוק פותח עד סוף המזמור כסדר, ואם לא נזכר עד שכבר אמר מזמורים אחרים ואין לו שהות לחזור, מ"מ יאמר אחר התפילה מפסוק פותח עד סוף המזמור,

ויל"ע בכהאי גוונא דנזכר שלא כיון בזמן שכבר עמד בישתבח, האם יחזור מהפסוק של פותח עד ישתבח כסדר, [אם יש לו זמן] או דמספיק לגמור את המזמור של תהלה לדוד ולחזור לישתבח [א"ה וראה אגרות משה א"ח ח"ב סימן ט"ז] וכן יל"ע אם יכול לחזור מתחילת אשרי פעם נוספת בכדי לכיון בפסוק זה של פותח, דהא כתבו [ראה פרמ"ג תרכ"ב משי"ז סק"ב] שלא לומר אשרי יותר מג' פעמים ביום, ומה שאומרים בימי הסליחות אשרי נוסף גם לפני סליחות, הרי תקנת הסליחות ה' לאומרים מבעוד לילה ולא ביום. [א"ה ולפי הלבוש בכל גוונא צריך לחזור מתחילת אשרי]

מוסיף תהלים לפסוקי דזמרה | הורה רבנו שהמתין לציבור שגייעו לישתבח יכול להוסיף ולומר פרקי תהלים שאינם מפסוקי דזמרה, אבל דוקא כל זמן שעדיין לא אמר ישתבח [וראה סימן נ"ד סעיף ג', והרי אפילו בשיר המעלות ממעמקים כתב המג"א דצ"ע על הכתבים שכתבו לומר שם את שיר המעלות]

לכתוב במקום שאסור לדבר | הכותב במקום שאסור לדבר י"ל דאפי' אם כתיבה כדיבור [עיין שו"ת רעק"א ח"א סימן כ"ט] מ"מ זה לא נחשב הפסק וכמו דהרהור לא נחשב הפסק, אפי' למאי דאמרינן בברכות נ' ב' הרהור כדיבור דמי ועיי' קה"י ברכות סימן י"ב ס"ק ב'. [א"ה ועיין אשי ישראל פ"ט הערה א']

לענות בריך הוא | אף שכתב המשנה ברורה (סנ"ג סק"ג) והערך השולחן (שם) [וכבר נמצא כן בסידור רבי שבתי סופר המנהג הזה] שמנהגנו לומר בריך הוא בקדיש, מ"מ מלפנים לא אמרו בריך הוא כמבואר בכל פוסקים אלא ענו אמן או בריך הוא עד הסוף או שתקו [וכן י"א שכן נהג הגר"א] וכן נוהג רבינו שאינו עונה בריך הוא וכמנהג בריסק.

והעיר רבנו שחידוש הוא שהמנהג לענות אף במקום שאין מפסיקים כגון לפני ברכו בשחרית ועוד [א"ה ובפסוקי זמרה הורה אגרות משה (א"ח ח"ב סט"ז) והגר"ז (הליכות שלמה פ"ו ס"יא) שלא לענות בריך הוא כיון דהוא רק ממנהג]

כונה בפרשה שניה | הפוסקים נחלקו להלכה אם מדאורייתא המצוה הוא לקרוא פסוק ראשון או פרשה ראשונה, עיין משנה ברורה סימן ס"ז ס"ק ד', והנה כשגומרים לקרוא מה דמחוייבים מדאורייתא ומתחילים לומר את החיוב מדרבנן, אין צריך לחשוב שמתכוין למצוה דרבנן לפי שזה ממילא כך דכותנו למצות ק"ש ורוצה לעשות כפי הדין.

והנה להלכה נפסק דספיקא דרבנן לקולא והמסופק אם אמר אין צריך לחזור, אמנם באמת דאם לא יחזור נמצא דעל הצד שלא קיים את המצוה מפסיד שכר נצחי, ובאבן שלמה פ"ה אות ט' כתב דמניעת קיום מ"ע הוא מרובה ממה שאדם עובר על מל"ת, ובחרידים בהקדמה כתב: דביטול עשה גרוע מצד אחד מל"ת,

מכתבים הערות והוספות

בגליון 193 משפטים | הובא מנהג רבנו שיסיימו גאל ישראל בקול רם, ונכתב שם בטעות שיענו ע"ז אמן, והכונה רק שסיימו בקול רם יחד עם הש"ץ ולא שיענו אמן ע"ז. **בגליון 194** | לגבי ה' שפתי תפתח. העירו לדברי המשנ"ב סי' ס"ו סק"ה.

שם | לגבי ציפוי הקרשים. ציינו לדברי המלכים בפר' שהאריך בזה.

הודעה ובקשה | לכל מי שיש בידו הלכות והוראות ממרן רבנו שליט"א על עניני משנ"ב חלק א' שישלח לנו בהקדם. כמו"כ רבנו שליט"א מסר במשך השנים בהרבה מקומות שיעורים במשנ"ב כגון בשיבת פוניבז' לצעירים, בבית כנסת דברי שיה וכו' וכלל פוניבז' ובביתו, ואנו פונים למי שיש בידו משיעורים אלו. נשמח אם ישלח למערכת.

עולם הישיבות

ישיבת דרך חכמה

הישיבה נוסדה בקיץ תשס"ג, על ידי ראשי הישיבה הגאונים: רבי יהונתן וילנסקי שליט"א ורבי אליעזר סילבר שליט"א, והמשגיח הגה"צ רבי דוד גולד שליט"א. הישיבה הוקמה בתחילה בבנין של 'עליית בית חנניה' בשכונת סנהדריה. בזמן אלול תשס"ג עברה הישיבה לבנין רחב ידיים, בבניינה הקבוע בשכונת הר-נוף. לאורך השנים בכל נושא חשוב בנושאי הכלל והפרט שנצרכו להכרעה חשובה, רבנו שליט"א היה המנווט והמכריע, והרבו ליטול ממנו עצה וברכה.

הרי גם אתם תהיו גדולים

בתחילת החורף נכנסו ראשי הישיבה למעונו של רבנו שליט"א ואמרו שהם מעוניינים לפתוח ישיבה. שאלם רבנו שליט"א: 'לשם מה?' והם השיבו שרוצים לפתוח ישיבה שתהווה את האופי והסוג של תלמידי ישיבת חברון - אך בקטן יותר, כדי שיוכלו לטפח כל בחור ולתת לו את תשומת הלב הנדרשת. רבנו שליט"א הגיב: 'את עצמכם לא הזכרתם? ומה אתכם? הרי גם אתם תהיו גדולים...' וכי אינם מעוניינים לגדול כאשר תעמדו בראשות הישיבה....

אל תבטחו בנדיבים

רבנו שליט"א שאל את ראשי הישיבה כיצד הם מתכוונים להחזיק את הישיבה מבחינה כלכלית? והם השיבו: 'שיש כמה ידידים שהבטיחו לעזור, והם מסתמכים על מילתם'. רבנו שליט"א הגיב בביטול מוחלט: 'הנה זה עתה יצא ממני ראש ישיבה פלונית שאמר לי לפני שנה שהוא מתכוון לפתוח ישיבה ויש מישהו שהבטיח לו סכום גדול עבור החזקתה, והנה כעת כעבור שנה בא לומר שדווקא ההוא שבנה עליו שיתן לו סכום נכבד, לא נתן לו אף לא שקל אחד. הרי שאין זה הדרך לבטוח באנשים פרטיים ומסוימים, צריך לעשות השתדלות באופן כללי, וה' יהיה בעזרכם'.

שיחת רבנו בישיבה

לפי בקשת ראשי הישיבה, מספר חודשים לאחר הפתיחה, הגיע רבנו שליט"א למסור שיחת חיוק בהיכל הישיבה ובחנוכה תשס"ד דיבר באריכות בענין הנסים, ואמר בתו"ד: כפי שאני רואה שבמצב הנוכחי שלנו ידוע שהישיבות סובלות מאד, בכל זאת זכינו שלא רק הישיבות שהיו קיימות עד עכשיו, אלא אנחנו זוכים שבונים עוד ישיבות חדשות, וזה מראה שהקיום של כלל ישראל זה דבר שהקב"ה ברוב חסדו למרות כל הקשיים, הוא עוזר שכלל ישראל לא ינתקו מהתורה, ובכל המצבים הקב"ה עוזר, ולא רק לישיבות שהיו עד עכשיו אלא גם ישיבות חדשות, וקול התורה ממשיך.

הרי כולנו יודעים שכל אומות העולם לא אוהבים את ישראל, ויש צרות בכל המדינות, ובפרט בארץ ישראל כבר כמה שנים שכל פעם יש פיגועים, אבל סוף כל סוף רוב הפיגועים לא הצליחו, נורא ואיום! האין שרוב הנסיגות לפיגועים לא הצליחו! קצת הצליחו אבל הרוב לא, וזה ג"כ בנסי נסים, באין שרואים כל פעם נס, עוד נס ועוד נס, ואפי' בימים האחרונים ה' נס שרצו ללכת לאיזה מקום ותפשו אותם לפני שהם הגיעו, זה נורא ואיום, נסי נסים רואים.

וגם מה שאנחנו רואים עכשיו, שלמרות כל הקשיים לנהל ישיבות ותלמודי תורה וחדרים, וכל מוסדות התורה, הקב"ה עוזר, ועכשיו יש אפי' ישיבה חדשה שרואים ב"ה שיש לה הצלחה, הקב"ה יעזור שבאמת כל הבחורים שנמצאים כאן יעלו בתורה ויראת שמים, יעלו ויעלו, וככה הקב"ה יעזור לכל כלל ישראל, ויעלו מאד עד שהקב"ה יעזור שנזכה לגאולה האמיתית, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, במהרה בימינו אמן.

יש לקבלו כדי שלא ילך אל המזרחי

בשנה הראשונה פנו מבית רבנו שליט"א לראשי הישיבה, שיסכימו לקבל בחור מסוים 'תיכונסט'. ואמרו בשם רבנו שליט"א שהוא סבור שיש לקבלו. ראש הישיבה ביקש שהוא מעוניין לדבר בעצמו עם רבנו שליט"א ולהציע בפניו את הצדדים מדוע לא כדאי. כשנכנס למעונו הוא הציג בפני רבנו שליט"א שני סיבות מדוע לא לקבלו, האחת לשם שמים, והשנייה שלא לשם שמים. הטענה השניה שהיא לא לשם שמים - הוא היות והישיבה חדשה, איננו מעוניינים שתהיה לה תדמית לא טובה. על זה הגיב רבנו שליט"א בביטול גמור, שאין זה דבר אמיתי שיש להתחשב בו. הטענה השניה שהיתה לשם שמים - שכבר ברישום של אותה שנה קיבלו שתי 'תיכונסטים'.

והוסיף ראש הישיבה לומר: 'הרי כל מה שאנו קיבלנו אותם הוא כדי שיתערבו בתוך בני הישיבות ויקבלו את השפעתם לטובה, ולא שיתגבשו להם כקבוצה בפני עצמה, וכך לא תהיה השפעת בני הישיבה עליהם, ושלוש בחורים

מסוג זה יכולים להוות קבוצה בפני עצמה'. רבנו שליט"א חשב לרגע והגיב: 'אני סבור שבכל זאת צריך לקבל אותו כדי שלא ילך אל המזרחי... והוסיף להטעים את דבריו: 'כשעושים דבר טוב לא יאירע שום תקלה'. ובירך שתהיה הצלחה מרובה עמו. ואכן אותו בחור עשה חיל בלימודו ועלה ונתעלה, והיום אברך כולל חשוב מאוד שתורתו אומנותו והוגה בתורת ה' יומם ולילה.

'זה גזירה שאין הציבור רוצה לעמוד בו'

כאשר שוחח המשגיח הגה"צ רבי דוד גולד שליט"א עם רבנו שליט"א, אודות האיסור שנקבע בישיבה להחזיק טלפונים ניידים כמובן כשרים, ותוך כדי דיבור אמר: 'אולי זה גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה? השיב רבנו שליט"א בנחרצות: 'זה לא גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, אלא זה גזירה שאין הציבור רוצה לעמוד בה! ונתן עידוד ותמיכה רבה למאבק בישיבה על ענין הזה.

ישיבת דברי אמת

רבנו הגיע לישיבה בא' אלול תשס"ו ומסר שיחה לקראת ימים נוראים. על כך שאם מכניס בעצמו את הנאת עולם הזה הוא מוציא עצמו את הנאות עולם הבא. כל בחור ישיבה צריך לדעת אם הוא רוצה עולם הזה או עולם הבא, אם הוא רוצה עולם הזה, אז הוא לא רוצה עולם הבא, ואם הוא רוצה עולם הבא אז הוא לא רוצה עולם הזה. ודיבר והאריך בענין התוס' בכתובות קב, א עד שיתפלל אדם וכו'.

ישיבת דבר שמואל - כפר גנים

ישיבה שהוקמה לבחורים שהתקרבו לאהלה של תורה. כמה וכמה פעמים הגיע רבנו לחזקם ולעודדם.

שיחת רבנו בשבט תשס"א

כפי מה ששמעתי יש לכם רצון חזק ללמוד תורה ולהיות יראי שמים, ולהיות "מקבלים", אשריכם שזכיתם לכך. זוהי זכות גדולה, מה שרוב העולם לדאבונינו לא זכו לכך. ואפי' יהודים, החלק הכי גדול, לדאבונינו רחוקים, ואתם שזכיתם להתקרב לתורה ויראת שמים. אשריכם!

שיחת רבנו כ"ט תמוז תשס"ד

כפי ששמעתי אתם הולכים ב"ה בדרך הטוב, יש לפעמים שכן אדם היות שהוא צריך לעשות מלחמות נגד הסביבה שלו, לפעמים יש התנגדות חזקה, נגד הדרך שהוא רוצה ללכת, אז הוא מרגיש עצמו חולשה, קשה לעמוד נגד המלחמה, אז צריך לדעת קודם כל, שהקב"ה מאד אוהב את האדם, "כל אדם" אפי' אלה שרחוקים הקב"ה רוצה שיחזרו בתשובה, ומצפה לזה, ובפרט אלה שהולכים בדרך הטוב, אין לתאר האין שהקב"ה אוהב אותו, ובפרט בזמן שעושה מצוה אז ממש הקב"ה שמח מאד [מה שייך כביכול אצל הקב"ה שמחה] שזהו התכלית של הבריאה, שיעבדו את ה', וכל מצוה שאדם עושה, כל לימוד התורה כל תפילה, כל מעשה שעושה זה הכל נחת רוח להקב"ה, ואין לתאר איזה נחת רוח איזה שמחה שעושה להקב"ה, בכל מצוה ומצוה בכל לימוד התורה, בכל תפילה, בכל מה שעושה, ואפי' מחשבה טובה, עד כמה שהקב"ה מחשיב.

וכן דיבר רבינו בעשיית תשס"ג

לאחר פטירת הרב אברהם רביץ שמסר נפשו למען הישיבה ותלמידיה. הטריח רבנו את עצמו לזכרו של ר' אברהם ובא לישיבה למסור שיחה וסיים דבריו: וזה אין לתאר ואין לשער מה שיכולים לזכות על כל מילה ומילה שאדם אומר עם לב טהור שרוצה להתחזק בתורה ויראת שמים, וזה צריך לתת לנו חיוק גדול מאד לראות כמה שיש להעריך מילה שנאמרה מלב טהור.

ובזה אנו צריכים להתחזק ובפרט בדורינו שמצד א' החושך יכסה ארץ רח"ל אבל בכל זאת בדורינו גם כן ובדווקא בגלל שהדור חלש כ"כ אם אדם עושה דברים לשם שמים בלב טהור בכל מילה ומילה וזכה לדברים עצומים שאין לתאר ואין לשער והקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יתחזק.

ובזה יש גם זכות להנפטר ע"י שתתגלגל הזכות על ידו ותהיה לו זכות גדולה מאד וע"י זה נזכה כולנו לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ברכת מזל טוב נשגר לידידינו הרב הגאון רבי אליהו סנדומירסקי שליט"א מרבני ישיבת אור שמואל ירושלים ומח"ס דעת ותבונה ומשפחתו הי"ו לרגל שמחת הכנס בנו בעול תורה ומצות ברכותינו שיזכו הוריו לרוות ממנו רוב נחת דקדושה מתוך שפע ברכה.

המערכת